

Datum
2025-12-16

Sametingets dnr
5.2.1-2025-1687

Remissmissiv, SOU 2025:93. En robust skogspolitik för ett aktivt skogsbruk-ur ett renskötselperspektiv. LI2025/01500

Sametinget har beretts tillfälle att lämna synpunkter på Skogsutredningens betänkande SOU 2025:93. Sametinget är central förvaltningsmyndighet för rennäringsfrågor med ansvar för att bevaka och förbättra de svenska samernas möjligheter som urfolk. Sametinget har haft representant i expertgrupp, där en av huvuduppgifterna varit att delta i skoglig samverkan med andra aktörer. Sametinget har bidragit med både muntliga och skriftliga inlägg under pågående utredning. I samband med utredningens rapport, lämnar Sametinget i första hand synpunkter på sådant som berör renskötselns förutsättningar och frågeställningar.

Innehåll

- Inledning
- Sammanfattning
- Förslag i utredningen som har stor påverkansfaktor på renskötsel och samisk kultur
- Avsaknad av helhetsstrategi
- Krav på hänsynsuppföljning
- Osäker rättslig ställning
- Internationella åtaganden och rättsutveckling
- Framtidsscenario (klimatförändringens påverkan)
- Ett tydligare Sverige i EU
- Slutord
- Bilaga; (rekommenderade åtgärder ur ett renskötselperspektiv)

Inledning

Parallellt med skogsbruket finns renskötseln, som är en urfolksbaserad näring som bedrivs på stora arealer i Norra Sverige. En robust skogspolitik måste därför ta hänsyn till renskötselns behov av sammanhängande betesmarker, ostörda vandringsleder och tillgång till mark och- hänglavsskogar, särskilt under vinterhalvåret. I ljuset av den skogspolitiska utredningen SOU 2025:93 aktualiseras behovet av att tydligt synliggöra renskötselns förutsättningar i relation till skogsbrukets utveckling¹. Utredningen föreslår flera åtgärder för ökad skogsproduktion, förändrad lagstiftning och nya former av naturvårdsavsättningar, alla med potentiell påverkan på renskötselområden. Samtidigt lyfts behovet av samråd och hänsyn till rennäringen, särskilt vid användning av främmande trädarter och vid avverkning inom året-runt-marker. För att säkerställa att skogspolitiken bidrar till en hållbar samexistens

¹ SOU 2025:93

Datum
2025-12-16

Sametingets dnr
5.2.1-2025-1687

mellan skogsbruk och renskötsel krävs att rennäringens behov integreras i planering, beslut och uppföljning. Det handlar om att bevara viktiga betesmarker, undvika fragmentering av landskapet och att erkänna renskötseln som en likvärdig markanvändning med egna rättigheter och värden. En robust skogspolitik måste därför också vara robust ur ett renskötselperspektiv. Detta yttrande fokuserar på hur förslagen i SOU 2025:93 påverkar renskötseln, både direkt och indirekt. Vårt fokus ligger i att belysa renskötselns förutsättningar, där både styrkor och svagheter berörs, samt säkerställa att renskötseln kan bedrivas långsiktigt och hållbart.

Sammanfattning

Utredningen syftar till att skapa en långsiktigt hållbar och konkurrenskraftig skogspolitik där produktions- och miljömål är jämställda. Utifrån ett renskötselperspektiv innebär det både möjligheter och utmaningar, särskilt i känsliga fjällnära skogsområden där skogsbruket direkt påverkar renbetet. Utredningen nämner förslag som ska fungera som kompensationsåtgärder för renskötsel, samtidigt innebär flera av förslagen – om de genomförs utan särskild renskötselhänsyn – risk för försämrade betesförhållanden, ökad fragmentering och högre störningstryck i renskötselområdet. Det gäller särskilt förslagen om *sänkt lägsta ålder för föryngringsavverkning i norra Sverige, utökad användning av främmande trädarter, breddad gödsling/askgödsling och satsningar på robusta vägar*. Sametinget kan vidare konstatera att konsekvens- och sårbarhetsanalyser av utredningens förslag till största del saknas. Det finns exempelvis inga begränsningar vid skador på renbetet, vilket bör tas på största allvar. Sametinget lyfter dom delar som sammantaget har störst påverkan på renskötselns nuvarande och framtida förutsättningar.

Förslag i utredningen som har stor påverkansfaktor på renskötsel och samisk kultur

Främmande trädarter

Contortatall är särskilt problematisk inom renskötselområdet. Den påverkar främst lavbetet på ett negativt sätt genom tät krontäckning. Framkomligheten för både renar och renskötare är mycket besvärlig. I enlighet med de senaste forskningsrönen sker en stark negativ påverkan på den biologiska mångfalden och ekosystemens funktion om contorta tillåts etablera sig. Sametinget vill särskilt betona att utredningens förslag på utökad användning av "främmande trädarter" som inte hör hemma i den svenska skogen, helt eller delvis saknar riskanalyser. Att endast basera förslag på politiska incitament eller enskilda bedömningar som inte förankrats med vetenskaplig forskning, bör inte ges utrymme för praktisk tillämpning. Utredningens föreslagna kompensationsåtgärder som *utökat samråd, fortsatt förbud i fjällnära skogar, statlig forskning på rennäring, kontrollerad användning* är enligt Sametinget bra åtgärder, men är otillräckliga sett till den faktiska lägesbilden och dom restaureringsbehov som finns i många samebyar. För samebyar som är i behov av att

Datum
2025-12-16

Sametingets dnr
5.2.1-2025-1687

restaurera sina betesmarker med anledning av tidigare storskogsbruk, finns inget utrymme för tillökning av främmande trädarter. I övrigt, både SSR och Sametinget har uttryckt krav på nolltolerans mot contortatall i renskötselområdet.

Gödsling

Lavmarker är särskilt känsliga om gödsling tillämpas. Det sker med tiden en minskning av lav och bärris, samt ökning av gräsarter som renar undviker. Renar undviker gödslad mark, vilket försämrar tillgången på vinterbete. Eftersom lavmarker redan minskat med 70% på ca 70 år saknas utrymme att tillämpa en sådan åtgärd i renskötselområdet. Ökad gödsling innebär konkret att situationen förvärras ytterligare, vilket kan få förödande konsekvenser för enskilda samebyar. Förslag som utredningen syftar till, är att gödsling kan ske på lavmarker, där lavtätheten i bottenskiktet understiger 25%. Detta innebär i praktiken gödsling på mycket känsliga lavmarker, vilket i värsta fall helt ödelägger renbetet för vissa samebyar. Även om skogsvårdslagen tillåter gödsling på sådan mark, måste ansvariga myndigheter flagga för att det är högst olämpligt att tillämpa i praktiken. Samrådspunkt föreslås i skogsvårdslagen (20 §) vid gödsling inom renskötselns året-runt-marker vilket är bra, men av erfarenhet vet vi att skogsbolagens planerade åtgärder ofta drivs igenom, oavsett vad som mynnar ut av samrådet. Det finns även ekologiska risker för renskötseln, särskilt i kombination med främmande trädslag. Utredningen beskriver gödslingens samhällsekonomiska nytta (ökad tillväxt) ska vägas mot negativ påverkan på renskötsel, som ska begränsas genom planering och samråd. Sametingets bedömning är att det finns stora kunskapsluckor om risker och konsekvenser vid ett sådant presenterat förslag. Sametinget anser att det är oacceptabelt att tillämpa gödsling inom renskötselområdet, med dom risker som det innebär samt att begreppet "hållbar tillväxt" inte är förenligt med renskötselns förutsättningar.

Sänkt ålder vid föryngringsavverkning

Lägsta ålder för föryngringsavverkning (LÅF) regleras i skogsvårdslagen och varierar beroende på trädslag och geografiskt läge. Utredningen föreslår att åldersgränserna harmoniseras nationellt och att även främmande trädarter omfattas av reglerna, exempelvis contorta (minst 35 år). Syftet med förslaget tycks vara att förenkla regelverket, för att indirekt kunna öka skogsproduktionen. Förslagets kärna handlar om en utjämning av ålderskrav mellan norra och södra Sverige. Till saken hör att Skogsstyrelsen har parallella uppdrag vid sidan om själva utredningen, vilket syftar till att skyndsamt revidera föreskrifter och samtidigt föreslå extra samråd med renskötseln. Det finns även förslag på ikraftträdande av utredningens förslag 1 september 2026. Sametinget är starkt kritisk till att Skogsstyrelsen tilldelas parallella uppdrag som syftar till skyndsamt genomförande av politiska incitament, som drivs av enkelriktad politik tillsammans med skogsindustrin. Det är högst olämpligt att driva förslagen så långt, innan externa synpunkter lämnats in och har bearbetats för nytt

Datum
2025-12-16

Sametingets dnr
5.2.1-2025-1687

ställningstagande. Utredaren har ett ansvar att spegla dom synpunkter som kommer in mot den forskning och vetenskap som finns tillgänglig inom specifikt område. Sametinget anser att utredningen bortser viktiga analyser för att kunna driva igenom förslag som syftar till en ökad skogsproduktion.

Satsningar på skogsbilvägar

Skogsbilvägar är en viktig del inom skogsnäringen, särskilt ur logistisk syn för att underlätta transport av timmer ut till industrin. Här betonar utredningen att även renskötseln kan dra nytta av skogsbilvägar genom flytt av renhjordar och vid krisberedskap. Ett utbrett vägnät kan även stärka beredskap för brandbekämpning och räddningsinsatser, vilket indirekt kan vara positivt för renskötseln. Även om skogsbilvägar kan vara nödvändiga krävs noggrann planering och samråd för att minimera effekter på renskötseln. Sametinget vill särskilt betona att ett utbyggt vägnät bidrar till stark fragmentering av renbetesmarker, vilket även påverkar eller försvårar renens naturliga vandringsmönster. En ökad trafik och mänsklig aktivitet längs vägarna kan störa renarnas betesro. I övrigt, generellt krymper renens vinterbetesmarker för varje skogsbilväg som tillkommer, särskilt utsatt är den sista spillran av hänglavskogar som finns kvar. Sammantaget innebär utredningens förslag om satsningar på skogsbilvägar tillsammans med övriga förslag på åtgärder en stark negativ påverkan på renskötseln. Även här upplever vi en avsaknad av "helhetsperspektivet", vilket innebär förslag som individuellt och totalt sett bidrar till negativa konsekvenser för renskötseln.

Avsaknad av helhetsstrategi

Sametinget saknar en "samlad strategi" för hur skogsbruket ska samverka med renskötseln. Utredningen framhåller att skogspolitiken måste balansera produktionsmål och miljömål med hänsyn till rennäringens behov. Detta sker genom att rennäringen lyfts fram som ett samhällsintresse vid planering av skogsbruksåtgärder, särskilt i fjällnära skogar och åretruntmarker för renskötsel. Det vi uppmärksammat är att utredningens förslag vare sig bygger på någon konsekvens- eller nulägesanalys över hur situationen egentligen ser ut för landets samebyar. Det finns heller inga konkreta mål för hur mycket skogsmark som ska vara tillgänglig för renskötsel eller hur konflikter ska hanteras. Utredningen framhåller att de själva analyserat hur olika åtgärder kan påverka renskötseln, och hänvisar samtidigt till att konsekvenserna kan begränsas genom bland annat planering och samråd. Sametinget menar att utredningen missat viktiga detaljer, där man i stort sett bortsett att analysera trender, historik samt övriga vetenskapliga fakta, innan förslag på åtgärder presenteras. Att samråd och ökad kommunikation kan bidra till att begränsa skogsbrukets negativa konsekvenser håller vi till viss del med om, men det är otillräckligt om lägesbild och övriga relevanta analyser saknas. Det finns troligtvis samebyar som redan ligger på minus, sett till total exploatering inklusive skogsbrukets påverkan. Genom att ignorera ett helhetsperspektiv för renskötseln, innebär att utredningens strategi saknar relevans och trovärdighet.

Datum
2025-12-16

Sametingets dnr
5.2.1-2025-1687

Krav på hänsynsuppföljning

Sametinget ser hänsynsuppföljning som ett stort utvecklingsområde. Ett uppföljningsprogram som innehåller mätindikatorer samt specifika målbilder, skulle kunna bidra till avsevärd förbättring på området.

Hänsyn till rennärningen regleras i **skogsvårdslagen**, främst i §§ 14, 15, 20 och 31². Där framgår att:

- Vid avverkning inom **renskötselns året-runt-marker** ska markägaren redovisa vilka åtgärder som vidtas för att tillgodose rennärningens intressen.
- Samebyar ska beredas tillfälle till **samråd** innan avverkning sker i dessa områden.
- Tillstånd krävs för avverkning i **fjällnära skog**, och Skogsstyrelsen ska då besluta om hänsyn till rennärningen.

Till skillnad från naturvårdens och kulturmiljövårdens intressen finns inga fastställda målbilder för god hänsyn till renskötseln. Detta gör att uppföljningen blir otydlig och svår att mäta. Trots att hänsyn till rennärningen är lagstadgad saknas:

- **Målbilder** för vad som är "god hänsyn" till rennärningen.
- Ett **systematiskt uppföljningsprogram** som mäter hur väl hänsynen fungerar i praktiken.
- Detta skiljer sig från naturvårds- och kulturmiljöhänsyn, där det finns etablerade målbilder och indikatorer.

Osäker rättslig ställning

Svensk skogspolitik bygger på principen om frihet under ansvar, där skogsbruket ska ta hänsyn till miljö, kulturmiljö och rennärning. Hänsyn till renskötsel regleras främst i skogsvårdslagen (§§ 14, 20, 31) och innebär krav på samråd med berörda samebyar vid avverkning inom renskötselns året-runt-marker samt vid åtgärder i fjällnära skog. Trots detta är rättsläget kring omfattningen och innebörden av hänsynen oklart. Förutom avsaknad av uppföljning och målbilder finns en otydlig rättslig gränsdragning. Intrångsbegränsningen i skogsvårdslagen, "att pågående markanvändning inte får avsevärt försvåras" är svår att tillämpa på rennärningens behov, som är rörliga och säsongsberoende. EU:s biodiversitetsstrategi och naturrestaureringsförordningen kan leda till ökade restriktioner i fjällnära skog, vilket påverkar både skogsbruk och renskötsel utan tydlig nationell avvägning³. Det vi också uppmärksammat är att praktiska konsekvenser i form av avverkning, vägbyggnation och användning av främmande trädslag t. ex. contortatall, riskerar att försämra betesförhållanden och fragmentera viktiga vandringsleder. När det handlar om den rättsliga osäkerheten undrar Sametinget över hur långt som samrådsplikten egentligen sträcker sig? Är den rådgivande eller kan den leda till bindande begränsningar?

² Skogsvårdslagen §§ 14, 15, 20 och 31

³ EU:s biodiversitetsstrategi, Naturrestaureringsförordningen

Vilken hänsynsnivå är "tillräcklig" för att uppfylla lagens krav? Samt hur ska intrångsbegränsningen beräknas när renskötselns värden är svåra att monetarisera?

Sametinget lämnar förslag på åtgärder som utredningen bör ta fasta på:

- Tydliggöra lagstiftningen om god hänsyn till renskötsel.
- Utveckla nationella målbilder och indikatorer.
- Inför systematisk uppföljning via Skogsstyrelsen.
- Stärk samrådsprocessen vid skogsskötselåtgärder som berör renskötsel.

Internationella åtaganden och rättsutveckling

Utredningen har uppmärksammat att EU:s art- habitatdirektiv och internationella konventioner påverkar både skogsbruk och rennärning. Girjasdomen har förstärkt samernas ställning i frågor om markanvändning. Detta kan på sikt förändra förutsättningarna i vissa områden, vilket indirekt även kan påverka skogsbrukets planering. Enligt den utveckling som sker har vi uppmärksammat fler verktyg för att kunna skydda betesmarker, samtidigt lämnar utredningen förslag på skogsskötselmetoder som avsevärt försvårar ett sådant skydd. Sametinget ser uppenbara risker för konflikt i markanvändning, eftersom skogsbruket inte tycks vilja begränsa sina produktionsmål, oavsett renskötselns förutsättningar och konsekvenser. Utredningens bedömning är att två rättighetsbaserade intressen, *skogbrukets äganderätt och rennäringens urfolksrätt* måste hanteras. Dock har en fullständig utvärdering av relationen mellan dessa näringar inte ingått i uppdraget, utan regeringen anses behöva hantera detta i särskild ordning. En långsiktig lösning kräver tydliga politiska avvägningar, utvecklade samrådsmodeller och ekonomiska kompensationsystem för att undvika målkonflikter. Utredningen erkänner samernas urfolksrätt som en central faktor i skogspolitik, men vad händer egentligen i praktiken? Enligt Sametingets analys blåser det fortsatt motvind, vilket betyder att utredningen genom flera av sina förslag, ligger i motsatt vågskål. Utöver renskötselrätten finns andra samiska intressen som behöver synliggöras.

Framtidsscenarier (klimatförändringens påverkan)

Utredningen tar upp behovet av att anpassa skogen till ett förändrat klimat för att minska risker som stormar, torka och skadegörare. Skogsstyrelsen har tagit fram klimat- och sårbarhetsanalyser samt mål och handlingsplaner för klimatanpassning, i enlighet med förordningen om myndigheters klimatanpassningsarbete (2018:1428)⁴. Sametingets analys är att mildare vintrar och mer nederbörd förändrar betesförhållanden, samtidigt som skogsbruket anpassar sig med nya trädslag och skötselmetoder. De konsekvenser som vi förutspår är att rennäringen får svårare att hitta snöförhållanden som möjliggör traditionell flyttning. Troligtvis sker en ökad konkurrens om markerna, eftersom skogsbruket söker nya

⁴ Förordning 2018:1428

Datum
2025-12-16

Sametingets dnr
5.2.1-2025-1687

produktionsytor. Lavmarker har minskat med cirka 70 % under de senaste 70 åren, vilket gör att renskötseln står inför ett akut och växande problem. Sametinget efterfrågar en anpassningsbar strategi, som inte endast utgår ifrån skogsbrukets perspektiv. Strategin bör grunda sig utifrån ett helhetsperspektiv som även involverar renskötseln. Lägesbilden som vi ser är att det inte finns en helhetsstrategi i klimatfrågan, för hur skogsbruket ska samverka med renskötseln i praktiken. Hänsynen är ofta fragmenterad och beroende av enskilda aktörers vilja snarare än tydliga styrmedel. I framtiden tror vi att avancerade GIS-system och AI används för att planera skogsbruk och renskötsel i realtid. Konflikter borde kunna minska genom en större transparens av insamlat dataunderlag och gemensamma beslutsplattformar. Detta kräver dock inventeringar och god kompetens hos både skogsbruk och samebyar. En viktig nyckelfaktor är att det finns tillgång till ny teknik samt en god vilja till ökat samarbete.

Ett tydligare Sverige i EU

Vad Sametinget kan utläsa av utredningen i avsnitt 11, Ett tydligare Sverige, nämns inte urfolk, samer eller lokala samhällen inom EU:s lagpaket den Gröna given som är ett politiskt initiativ för en grön omställning inom EU. Ur Sametingets perspektiv kan klimatomställningen aldrig bli hållbar om den sker på bekostnad av det samiska folkets och enskilda samers möjligheter att leva kvar i sina traditionella marker och överföra sin livsföring, kultur, näring, mark och vatten vidare till kommande generationer. Omställningen är inte heller hållbar om den sker utan ett reellt inflytande från de samer som berörs och i enlighet med samers status som urfolk och internationell urfolksrätt. Den gröna given omfattas av förordningar, strategier och vägledningar som handlar om klimat, miljö, energi, industri och hållbar finansiering. Några av de förordningar som ingår i gröna given och som påverkar samerna och renskötselns markanvändning är Fit for 55 och LULUCF-förordningen som handlar om skogsbruksmetoder och nettoupptag genom inlagring av koldioxid på skogsmark. Sametinget anser att FN:s konventionen om biologisk mångfald, artikel 8j och 10c, som handlar om urfolks och lokala samhällens rätt till inflytande och delaktighet i beslutsprocesser ska tillämpas i frågor om skogspolitikens utformning på EU nivå. Arbetsprogrammet och ramverket inom konventionen om biologisk mångfald, mål 21 och 22, pekar på urfolks och lokala samhällens inflytande i beslutsprocesser och ett deltagande på lika villkor. Ett tydligt hänsynstagande till urfolksrättigheter stärker Sveriges position i EU:s arbete med hållbart skogsbruk.

Slutord

En robust skogspolitik måste bygga på insikten att skogsbruk och renskötsel är två samhällsintressen som delar samma landskap men med helt olika förutsättningar. Renskötseln är inte bara en näring – den är en bärande del av samisk kultur och identitet, med krav på sammanhängande betesmarker, ostörda vandringsleder och tillgång till hänglavskogar för vinterbete. Dessa värden är svåra att mäta i ekonomiska termer, men deras betydelse för urfolksrättigheter och biologisk mångfald är obestridlig. Utredningens förslag om ökad skogsproduktion, främmande trädslag, sänkt ålder för förnygringsavverkning, intensifierad gödsling och utbyggnad av skogsbilvägar riskerar att

YTTRANDE

Datum
2025-12-16

Sametingets dnr
5.2.1-2025-1687

sammantaget skapa en situation där renskötselns förutsättningar försämras kraftigt. Fragmentering av landskapet, minskning av lavmarker samt ett ökat störningstryck är inte marginella effekter – de är strukturella förändringar som kan underminera renskötselns långsiktiga bärkraft. Att dessa risker inte har analyserats i konsekvensbedömningar är en allvarlig brist.

Samtidigt finns möjligheter, digitala planeringsverktyg, gemensamma GIS-plattformar och ett stärkt samrådsförfarande som kan bidra till att minska konflikter. Men för att dessa verktyg ska få verklig effekt krävs tydliga styrmedel och en rättslig ram som ger renskötselns en likvärdig ställning i markanvändningsbeslut. Det räcker inte med rådgivande samråd – det behövs bindande krav på hänsyn och uppföljning, kompletterat med nationella målbilder för god hänsyn till rennäringen. Ett systematiskt uppföljningsprogram med indikatorer och mätbara mål är avgörande för att säkerställa att lagens intentioner omsätts i praktiken. Framtidens skogspolitik måste också ta höjd för klimatförändringens effekter. Mildare vintrar, isbildning och ökad nederbörd förändrar bytesförhållanden och ökar konkurrensen om marken. Anpassningsstrategier får inte enbart utgå från skogsbrukets behov av nya trädslag och ökad tillväxt, utan måste integrera renskötselns krav på flexibilitet och ekologisk kontinuitet. Här finns en möjlighet att utveckla en helhetsstrategi där skogsbrukets och renskötselns intressen balanseras på ett transparent och kunskapsbaserat sätt.

Sametinget anser att en robust skogspolitik inte kan definieras enbart utifrån produktionsmål och klimatnytta. Den måste också vara robust ur ett renskötselperspektiv – det vill säga säkerställa att renskötselns kan bedrivas långsiktigt och hållbart. Det kräver tydliga politiska avvägningar, rättslig förtydligande, och en vilja att se renskötselns som en likvärdig markanvändning med egna rättigheter och värden. Endast då kan vi tala om en robust skogspolitik som är socialt, ekologiskt och kulturellt hållbar.

Beslutet har fattats av Lars-Ove Sjajn, kanslichef, efter föredragning av handläggare Stefan Forsmark

Lars-Ove Sjajn

Stefan Forsmark

Bilaga; (rekommenderade åtgärder ur ett renskötselperspektiv)

Lagstiftning och rättslig tydlighet

- Bindande krav på hänsyn till renskötsel i skogsvårdslagen.
- Förtydligad samrådsplikt med möjlighet till begränsningar vid risk för renbetesskador.
- Utvecklad intrångsbegränsning som omfattar renskötselns rörliga och säsonsberoende behov.

Nationella målbilder och uppföljning

- Målbilder för god hänsyn till rennäringen.
- Skapa ett uppföljningsprogram med indikatorer och systematisk rapportering via Skogsstyrelsen.

Restriktioner för riskfyllda åtgärder

- Nolltolerans mot contortatall inom renskötselområdet.
- Förbud mot gödsling inom renskötselområdet.
- Begränsning av skogsbilvägar i känsliga områden, med krav på konsekvensanalys.

Samråd och digital planering

- Utveckla gemensamma GIS-plattformar för skogsbruk och renskötsel.
- Stärk kompetensen hos både skogsbrukets aktörer och samebyar för digital planering.

Helhetsstrategi och klimatanpassning

- Utarbeta en nationell strategi för samverkan mellan skogsbruk och renskötsel.
- Integrera klimatförändringens effekter och renskötselns behov av flexibilitet.